

Željko Grum

Šulentić

izdanje moderne galerije
i grafičkog zavoda hrvatske
zagreb 1974.

mirjana petričević

Monografija Željka Gruma o slikaru Šulentiću privlači našu pažnju kao prva knjiga likovne biblioteke Moderne galerije koja će izlaziti u seriji pod nazivom »Moderna hrvatska umjetnost«. Pažnju privlači i drugim elementima koji određuju vrijednost ovog izdanja — sadržajem, likovnim priložima, katalogom, opremom i veoma uspješnim grafičkim oblikovanjem. Među brojnim reprodukcijama najznačajnijih slika donosi i one izgubljene, ali vrlo dragocjene za poznavanje važnijih dostignuća Šulentićeva slikarskog razvoja. Uz iscrpne biografske i bibliografske podatke, osnovni je sadržaj u temeljnim analizama kojima autor obogaćuje spoznaju o značenju umjetničkog djela Zlatka Šulentića i njegovoj ulozi u novijoj povijesti hrvatske kulture.

Veliki poznavalac Evrope i svijeta, Šulentić stvara akvarelne kolorističke zapise na putovanjima Španjolskom i sjevernom Afrikom, crteže i slike s putovanja Italijom, Europom, Azijom i Amerikom, ali najčešće i najradije slika u domovini

s izuzetnom osjetljivošću za sve njezne posebnosti. Kao slikar-putnik želio je upoznati i druge zemlje i druga mora, sva ona čudesna bogatstva različitih krajeva u usporedbi s kojima naši mali gradovi na obali postaju još izuzetniji u osebnosti svojih oblika i boja. Obilaženje svijetom i upoznavanje nepoznatog svodilo se i na doživljavanje sličnosti i suprotnosti, ali ako je povratak u zavičaj otkrio što je izuzetno u našim krajevima, putovanja su bila još draža i privlačnija, a želja za slikanjem kistom i riječima još snažnija. U putopisu »Ljudi, krajevi, bes-kraj« opisi tih putovanja objašnjavaju i njegov odnos prema umjetnosti i opravdanost Grumove tvrdnje da je Šulentić ostao dosljedno slikar svoga kraja i svojih spoznavanja u slikarstvu.

Među osobitosti Šulentićeva slikarstva, po kojima je prepoznatljiv i po kojima uspijeva ostati dosljedan sam sebi, ali isto tako biti nov i neponovljiv, autor posebno ubraja — poetsku neposrednost prema objektu, izuzetan kolorizam, najčešće u gami žutih, narančastih i ljubičastih boja, suptilni plenerizam i vibracije boja u prozračnosti tankih slojeva i širokih namaza — i ističe ih kao značajke njegova izraza u svim fazama razvoja.

U stvaranju Zlatka Šulentića autor uočava četiri razdoblja. Prvo je vrijeme pripreme, školovanja i vlastitog formiranja, kad već svjesno ispituje predmete, ljude i prirodu, uspostavljajući trajnu vezu s njima u crtačkom, tonskom i posebno kolorističkom istraživanju. Kao vanjski đak Privremene više škole za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu uči crtanje kod Roberta Auera. Na izložbama upozna je djela Crnčića, Meštrovića, Račkog i grupe »Medulic«, ali ga ne privlači ni akademizam starije ni secesionizam mlade slikarske generacije. Zanimaju ga jedino slike Miroslava Kraljevića. Od 1919. đak je Münchenske akademije na kojoj su nešto prije kod H. Habermanna studirali Račić, Kraljević i Becić. Nije

bio zadovoljan u slikarskoj klasi prof. L. Hertericha, jer je očekivao veću mogućnost individualnog razvoja, posebno u plenerističkom i kolorističkom smjeru, koji će uz veliki napor postepeno ostvarivati sam. Najvažniji događaji u Münchenu za njega su dvije velike izložbe van Goghovih i Gauguinovih slika, nakon kojih 1913. putuje u Pariz. Tada danima posjećuje Louvre da promatra djela Maneta, Gauguina, Renoira i Toulouse-Lautreca, a naveče pohađa atelier Colarossi i akademiju Grande Chaumière. Sve ga oduševljava u tom gradu i on donosi odluku da München zamijeni Parizom, odluku koja se nije mogla ispuniti, jer je svjetski rat onemogućio sve planove, pa i daljnje školovanje.

Već u prvom razdoblju, koje traje od 1911. do 1916, nastaje nekoliko djela antologijske vrijednosti. God. 1913. stvara »Jesen« s neposrednošću slikarskog instinkta i senzibilnim prenošenjem prirode u sliku izuzetnog umjetničkog doživljaja. Umjetničku zrelost još vrlo mladog Šulentića odaje »Portret dra Žanića« iz 1913, »Autoportret« iz 1915. i posebno slika »Čovjeka s crvenom bradom« iz iste godine. Uz posredne ili neposredne pouke sezanimizma one pokazuju i sigurnu intuiciju Šulentićevu da od domaće tradicije prihvati najbolja iskustva — Miroslava Kraljevića i njegova suvremenija umjetnička shvaćanja.

Drugo Šulentićevo razdoblje autor ograničuje trajanjem Proljetnog salona (1916—1928), grupacije darovitih slikara s kojom počinje nova faza hrvatske moderne umjetnosti. Izlažući kolektivno, iako bez nekog posebnog programa, oni ostvaruju svoju varijantu ekspresionizma i kubizma. Uz mnoge druge pripadaju mu: Gecan, Uzelac, Trepše, Tiljak, Varlaj, Babić, Miše, Tartaglia i Becić, a Šulentić već od prve izložbe. U grupi Proljetnog salona izlagao je i pejzaže, ali se isticao kao portretist (»Moj otac« 1916, »Josip Turrić« 1921) koji svoj ekspresionizam u ranijim portretima izražava koloristički (»Ljuba Penić« i »Dr Peltz«

iz 1917), a u kasnijim naglašenim oblikom i monokromijom.

I u tom je vremenu zaključuje autor, Šulentić ostvario nekoliko najboljih djela naše moderne umjetnosti.

Treće razdoblje traje do 1948, a počinje »Autoportretom« (1929) s elementima tonskih rješenja i dublje psihološke analize, karakteristične za razdoblje Proljetnog salona. Nakon portreta »Moj otac« (1929) i »Arhitekt Neumann« (1929) sve češće slika pejzaže. Izvanredno malo platno »Place du Tertre« nastaje u Parizu 1930. kao izraz težnje čisto arhitektonici slike s jasnim obojenim plohamama. Postepeno se vraća kolorizmu i u traženju novih izražajnih mogućnosti obogaćuje svoj opus osebnim pejzažima, sintetičkim »Samoborskim krajem« (1938), poetičnim »Ranim proljećem« (1942), kolorističkim »Bačunom« (1944) i slikom mora »Na mrtvom kanalu« (1946).

U posljednjem razdoblju (1949—1971) dolaze do većeg izražaja mrtve prirode (»Stara svjetiljka« 1966, »Ampirska ura« 1968) i ekspresivni portreti (»Autoportret« 1963, »Sljepi dječak« 1963, »Ana« 1966), a osobito religiozno slikarstvo s velikim kompozicijama u crkvi i samostanu franjevac na Ksaveru u Zagrebu.

Posljednje razdoblje autor označuje vremenom velikih sinteza i vrhunskih ostvarenja u kolorističkim pejzažnim ciklusima iz Zadra, Šipana, Vrbnika, Lošinja, Silbe i Velog Rata. Posebne vibracije atmosfere ostvaruje na platnima »Put u Nerezine« i »Čikat«, a rješenja kolorističkog strukturalizma u slikama »Plješivički vinogradi« i »Horvati« s prokušanim harmonijama žutih, narančastih i ljubičastih boja. Trajno prisutno u našim galerijama i zbirka Šulentićevo djelo ovom monografijom postaje za mnoge još pristupačnije, a vrijednost njegova slikarstva u našoj kulturnoj baštini bliža i shvatljivija.

zapis

od giotta do mantegne

izložba u padovi

kruno prijatelj

Ove se godine i Padova pridružila Veneciji, Udinama i Mantovi, gradovima velike izložbene tradicije retrospektiva starih majstora, značajnom izložbom u povodu šestote godišnjice smrti Francesca Petrarke, koji je na dvoru porodice Carrara u Padovi i u obližnjem gradiću Arquà proveo u miru niz godina svoga inače burnog života. Pod naslovom »Od Giotta do Mantegne« organizatori nisu namjeravali dati retrospektivni pregled razvoja slikarstva u rasponu između velikog pretходnika renesanse i »najklasičnijeg« slikara Quattrocenta, nego su sabrali i izložili niz umjetnina iz Padove i okolice između god. 1304/5. kad je Firentinac Giotto oslikao za obitelj Scrovegni jedinstvenu kapelu u Areni i god. 1459. kad je Andrea Mantegna, završivši svoj ciklus fresaka u Eremitanima, napustio Padovu i preselio u Mantovu. Između Giottova raspela iz kapele Scrovegni, na kome je veliki Toskanac pokazao izvanrednu suptilnost u plastičnom modeliranju gotovo monokromnoga Kristova tijela i izuzetni osjećaj boje u poljima na završetku krakova križa, do restauriranih spašenih fresaka iz crkve Eremitani s prikazima Marijina Uznesenja i Mučenja i Prijenosa tijela sv. Kristofora, prožetih dotad neviđenim dramatskim plasticitetom, redaju se u golemoj dvorani Palazzo della Ragione slike, skulpture i minijature od kojih je veći dio restauriran posljednjih godina.